

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi T-309/21

TC

versus

Euroopa Parlament

Üldkohtu (neljas koda laiendatud koosseisus) 7. juuni 2023. aasta otsus

Institutsiooniline õigus – Euroopa Parlamendi liikmete kulude hüvitamise ja toetuste maksmise eeskiri – Parlamendiliikme assistendi hüvitis – Alusetult makstud summade tagasinõudmine – Mõistlik aeg – Töendamiskoormis – Õigus olla ära kuulatud – Isikuandmete kaitse – Määruse (EL) 2018/1725 artikkel 9 – Personalieeskirjade artikkel 26

1. *Tühistamishagi – Füüsilised või juriidilised isikud – Põhjendatud huvi – Tekkinud ja olemasoleva huvi tingimus – Vaidlustatud akti kehtetuks tunnistamine või asendamine kohtumenetluse käigus – Otsuse tegemise vajaduse osaline äralangemine (ELTL artikkel 263)*

(vt punktid 38 ja 39)

2. *Euroopa Parlament – Liikmed – Kulud ja toetused – Parlamendiliikme assistendi hüvitis – Parlamendiliikme assisteerimiskulude kasutamise kontroll – Töendamiskoormis (Euroopa Parlamendi juhatuse otsus Euroopa Parlamendi liikmete põhimääruse rakendusmeetmete kohta, artikli 33 lõike 1 teine lause ja artikkel 68)*

(vt punktid 49–53 ning 89)

3. *Euroopa Liidu eelarve – Finantsmäärus – Liidu saadaolevate summade sissenõudmine kolmandatelt isikutelt – Võlinatee saatmise tähtaeg – Õigusaktis ette nähtud tähtaeg võlgnikule võlinatee saatmiseks – Mõistliku aja põhimõte – Kohaldatavus – Puudumine (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2018/1046, artikli 98 lõike 2 teine lõik)*

(vt punktid 61 ja 62)

4. *Euroopa Parlament – Liikmed – Kulud ja toetused – Alusetult makstud summade sissenõudmine – Õigus olla ära kuulatud enne parlamendiliiget kahjustada võiva otsuse tegemist – Taotlus seisukohtade esitamiseks vajalike andmete edastamiseks – Hõlmamine (Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikli 41 lõige 2)*

(vt punktid 89 ja 90)

5. *Euroopa Parlament – Liikmed – Kulud ja toetused – Alusetult makstud summade sissenõudmine – Õigus olla ära kuulatud enne parlamendiliiget kahjustada võiva otsuse tegemist – Institutsiooni taotlus seisukohtade esitamiseks andmete suhtes, mis ei ole parlamendiliikmele kättesaadavad – Õiguse olla ära kuulatud soovitava ja tegeliku toime tagatis – Ullatus – Parlamendiliikmele andmete edastamise õigus – Hõlmamine – Tingimus – Tasakaalu leidmine isikuandmete kaitse õiguse ja õiguse olla ära kuulatud vahel (Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikli 41 lõige 2; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2018/1725, artikkel 9)*

(vt punktid 112–117)

Kokkuvõte

Üldkohus tühistas 7. märtsi 2019. aasta otsusega *L vs. parlament*¹ Euroopa Parlamendi otsuse, millega öeldi usaldussuhte katkemise tõttu üles L-i leping parlamendiliikme registreeritud assistendina (edaspidi „registreeritud assistent“), mis oli sõlmitud selleks, et abistada hagejast Euroopa Parlamendi liiget TCD, põhjusel, et L ei olnud järginud väljaspool teenistuskohustusi tegutsemise lubasid käsitlevaid norme. Üldkohus asus nimelt seisukohale, et toimiku materjalidest nähtub, et hageja mitte üksnes ei teadnud registreeritud assistendi tegevusest väljaspool teenistuskohustusi, vaid ta oli ka selle tegevuse otsene algataja.

Pärast seda otsust teatas parlamendi peasekretär hagejale alusetult makstud summade tagasinõudmise menetluse algatamisest² seoses registreeritud assistendi poolt hageja assisteerimisega. Samal ajal palus ta hagejal esitada kahe kuu jooksul oma seisukohad ja tõendid, et lükata ümber parlamendi esialgsed järeldused registreeritud assistendi väljaspool teenistuskohustusi tegutsemise kohta, ning tõendada, et samal ajavahemikul töötas registreeritud assistent tõepoolest parlamendiliikme registreeritud assistendina. Vastuseks edastas hageja parlamendile täiendavad seisukohad ja tõendid, paludes samal ajal talle edastada dokumente ja teavet, mis olid seotud registreeritud assistendi isikutoimikuga parlamendis, koopiad kirjavahetusest, mida hageja pidas parlamendi esindajatega registreeritud assistendi töö teemal ning selle kohtuasja täielik toimik, milles tehti 7. märtsi 2019. aasta kohtuotsus. Parlament rahuldab hageja taotlused dokumentide ja teabe saamiseks osaliselt.

Parlamendi peasekretär asus 16. märtsi 2021. aasta otsuses (edaspidi „vaidlustatud otsus“) seisukohale, et institutsioon on registreeritud assistendi töötamise eest alusetult maksnud teatud rahasumma ning see tuleb hagejalt tagasi nõuda³. Seetõttu väljastas parlamendi finantsküsimumste peadirektor 31. märtsil 2021 võlateate, nõudes seda summat tagasi.

Üldkohus rahuldab vaidlustatud kohtuotsuse peale esitatud tühistamishagi ning tegi otsuse võlgniku õiguse kohta tugineda mõistliku aja põhimõtte rikkumisele, kui institutsioon on talle saatnud võlateate viie aasta jooksul, mis on kindlaks määratud finantsmääruses; kinnitas uuesti õiguse olla ära kuulatud järgimise tähtsust parlamendiliikme assisteerimiskuludena makstud summade tagasinõudmise menetlustes, mille parlament on algatanud parlamendiliikmete suhtes, ning viimasena lahendas seni käsitlemata küsimuse õiguse kohta tugineda õiguse olla ära kuulatud tagatise alusel avalikku huvi pakkuvatele põhjustele isikuandmete edastamise vastu.

¹ 7. märtsi 2019. aasta otsus *L vs. parlament* (T-59/17, EU:T:2019:140).

² Vastavalt parlamendi juhatause 19. mai ja 9. juuli 2008. aasta otsuse Euroopa Parlamendi liikmete põhimääruse rakendusmeetmete kohta (ELT 2009, C 159, lk 1; edaspidi „põhimääruse rakendusmeetmed“) artiklile 68.

³ Põhimääruse rakendusmeetmete artikli 68 lõike 1 kohaselt.

Üldkohtu hinnang

Esimesena jättis Üldkohus rahuldamata mõistliku aja järgimise põhimõtte rikkumist käsitleva väite põhjusel, et parlament tugines vaidlustatud otsuses selle kohtuasja andmetele, milles tehti kohtuotsus *L vs. parlament* ja mille hagi esitati aprillis 2017.

Ta tuletas selle kohta meelde, et Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 lõikes 1 on ette nähtud mõistliku aja järgimise põhimõte, mis on lahutamatu osa õigusest heale haldusele, ning mõistliku aja järgimine on nõutav kõikidel juhtudel, mil õigusaktides sätestamata juhtudel on õiguskindluse põhimõttega või õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega vastuolus see, et liidu institutsioonid, ametid ja asutused ning füüsilised ja juriidilised isikud tegutsevad ilma igasuguse ajalise piiranguta. Kui aga administratsioon tegutseb talle õigusaktis konkreetselt ette nähtud tähtaja jooksul, siis ei saa põhjendatult väita, et on rikutud nõudeid, mis tulenevad õigusest küsimuste käsitlemisele mõistliku aja jooksul.

Erinevalt varasematest õigusnormidest⁴ on aga antud asjas kohaldatavates õigusnormides⁵ nüüdsest ette nähtud, et eelarvevahendite käsutaja saadab võlateate viivitamata pärast saada oleva summa kindlaksmääramist ja hiljemalt viie aasta jooksul pärast seda, kui liidu institutsioonil oleks tavalistes tingimustes olnud võimalik võlg sisse nõuda.

Antud juhul ei olnud seega vaja tugineda mõistliku aja järgimise põhimõttele, et hinnata tähtaega, mille jooksul võlateade saadeti. Lisaks märkis Üldkohus esiteks, et võlateade saadeti hagejale vahetult pärast saada oleva summa kindlaksmääramist vaidlustatud otsuses ning teiseks langes hetk, mil parlamendil oli võimalik oma nõue sisse nõuda, kokku hagiavalduse esitamisega kohtuasjas *L vs. parlament* või kohtuotsuse kuulutamise viimati nimetatud kohtuasjas, mistõttu parlament pidas kinni kehtivas finantsmääruses ette nähtud viieaastasest tähtajast.

Teisena nõustus Üldkohus õiguse olla ära kuulatud rikkumist puudutava väitega. Ta meenutas sissejuhatuses, et igaühe õigus sellele, et teda kuulatakse ära enne, kui tema suhtes kohaldatakse üksikmeedet, mis võib teda kahjustada, on konkreetselt tagatud põhimääruse rakendusmeetmetega⁶, mille kohaselt kuulatakse enne sellekohase otsuse vastuvõtmist asjaomane parlamendiliige ära. Nimetatud õigus tagab igale isikule võimaluse teha haldusmenetluses enne teda kahjustava otsuse tegemist tõhusalt ja tegelikult teatavaks oma seisukoht.

Üldkohus tõdes antud asjas, et hageja poolt parlamendile esitatud mitu taotlust dokumentide ja teabe saamiseks jäeti rahuldamata, välja arvatud registreeritud assistendi lepingu lõppemist puudutavad dokumendid.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrus (EL, Euratom) nr 966/2012, mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 (ELT 2012, L 298, lk 1), ja komisjoni 29. oktoobri 2012. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 1268/2012, mis käsitleb määruse nr 966/2012 kohaldamise eeskirju (ELT 2012, L 362, lk 1).

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määruse (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012, artikli 98 lõike 2 teine lõik.

⁶ Põhimääruse rakendusmeetmete artikli 68 lõige 2.

Ta märkis, et juhul, kui tekib kahtlus, kas registreeritud assistendile makstud parlamendiliikme assisteerimiskulude kasutamine on õiguspärane, peab parlamendiliige tõendama, et registreeritud assistent töötas tema heaks seoses parlamendiliikme mandaadi täitmisega kogu ajavahemiku jooksul, mil neid kulusid maksti. Kui parlamendiliikmel palutakse sellised tõendid esitada, peab ta selleks ette nähtud tähtaja jooksul edastama parlamendile tema valduses olevad tõendid. Kui asjakohased tunduvad ka muud tõendid, võib parlamendiliige nõuda, et tõendeid omavad liidu institutsioonid, organid ja asutused edastaksid need talle õiguse olla ära kuulatud alusel, kuna need puudutavad andmeid, mis on vajalikud selleks, et parlamendiliige saaks tõhusalt ja tegelikult esitada oma seisukohad kavandatava tagasinõudmismeetme kohta. Parlament, kes saab sellise taotluse, ei saa keelduda nõutud andmete esitamisest, rikkumata õigust olla ära kuulatud, välja arvatud juhul, kui ta tugineb oma keeldumise põhjendamiseks põhjustele, mida võib pidada ühelt poolt konkreetse juhtumi asjaolude ja teiselt poolt kohaldatavate õigusnormide seisukohalt põhjendatuks.

Seetõttu analüüsis Üldkohus, kas põhjendused, mille parlament esitas hageja taotletud andmete edastamata jätmiseks, on põhjendatud.

Esiteks lükkas Üldkohus tagasi põhjendused, mille parlament esitas, et jätta rahuldamata hageja taotlus edastada „kõik 2015., 2016. ja 2019. aasta e-kirjad“ ja kirjavahetus, mida hageja pidas parlamendi pädevate teenistustega registreeritud assistendi töö teemal. Ta tuletas meelde, et iga institutsioon järgib oma töö korraldamisel eeskirju, mis on tema suhtes kohaldatavad ja mida ta võib kehtestada, ning asus seisukohale, et antud juhul võis parlament parlamendiliikmete e-kirjade säilitamise aega piirata, võimaldades neil neid salvestada isiklikes kaustades. Ta selgitas siiski välja, kas antud juhul rakendati seda poliitikat viisil, mis tagas õiguse olla ära kuulatud järgimise.

Üldkohus tõdes, et alates 2016. aasta algusest oli parlament teadlik hageja ja registreeritud assistendi vahelisest konfliktist, mis puudutas seda, kas viimane järgis hageja jaoks tegutsedes parlamendiliikme assisteerimist reguleerivaid norme või mitte. Järelikult oli sellest hetkest alates niisuguses olukorras vaja, et parlament säilitaks e-kirjad, mis võivad töölepingu ülesütlemise menetluse ajal tõendada registreeritud assistendi tegevuse täpset laadi, ja kui selle menetluse tulemusel algatatakse muid kohtu- või haldusmenetlusi, näiteks tagasinõudmismenetlus, siis säilitaks parlament need seni, kuni muud menetlused on käimas.

Võimalus arhiveerida e-kirju enda tarbeks ei vabasta parlamenti kohustusest tagada kõigi asjakohaste e-kirjade säilitamine, et tõendada, et vastavalt institutsiooni kehtestatud normidele tegutses registreeritud assistent tegelikult ja täielikult selle parlamendiliikme jaoks, kelle teenistuses ta oli, otseses seoses parlamendiliikme mandaadi täitmisega. Ta lisas, et nimetatud võimalus ei saa vabastada parlamenti ka kohustusest edastada sel viisil säilitatud e-kirjad, kui asjaomane parlamendiliige, kelle suhtes toimub tagasinõudmismenetlus parlamendiliikme assisteerimiskulude õigusvastase kasutamise tõttu, pöördub liidu õiguskorras põhjanevat tähtsust omava õiguse olla ära kuulatud alusel selles küsimuses parlamendi poole.

Teiseks lükkas Üldkohus tagasi põhjendused, mille parlament esitas, et jätta rahuldamata taotlus, mis puudutab registreeritud assistendi „isikutoimikut“ (kõik tema töölevõtmise ja töötamisega seotud dokumendid), sealhulgas teavet selle kohta, kui mitu korda on registreeritud assistendile parlamendi kaitset palutud, ja andmeid registreeritud assistendi kohaloleku kohta, mida on võimalik saada tema parlamendi sissepääsukaardilt.

Mis puudutab põhjust, et nende andmete edastamine on vastuolus määrusega, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist⁷, siis möönis Üldkohus, et kuna hageja nõutud andmeid pidi kasutatama tema kaitseks tagasinõudmismenetluses, ei saanud neid tõepoolest pidada sellisteks, mis on „vajalikud avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastuvõtja avaliku võimu teostamiseks“⁸. Samal põhjusel ei saanud asuda seisukohale, et nende andmete edastamine kaebajale vastas „avalikes huvides olevale eesmärgile“⁹.

Üldkohus märkis siiski, et hagejale saadetud taotlus seisukohtade esitamiseks, et võimaldada hagejal kasutada oma õigust olla ära kuulatud, põhines antud asjas selle institutsiooni käsutuses olevatel tõenditel, mis ei olnud hagejale teada, või tõenditel, millest hageja oli teadlik siis, kui ta oli registreeritud assistendi vahetu ülemus, kuid mida tal enam ei olnud.

Seega, arvestades seda, kui oluline on õigus olla ära kuulatud liidu õiguskorras, ei saanud asjaolu, et niisugused tõendid võisid sisalduda registreeritud assistendi „isikutoimikus“, iseenesest takistada seda, et need tõendid edastatakse hagejale selleks, et tal oleks võimalik selle õiguse kasutamise raames tõhusalt ja tegelikult esitada oma seisukohad.

Õigus isikuandmete kaitsele ei ole nimelt absoluutne, vaid seda tuleb kaaluda vastavalt selle ülesandele ühiskonnas ja tasakaalustada selle alusel muude põhiõigustega vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele protsessis, milles igale asjaomasele õigusele antakse koht, mis sellel on konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades liidu õiguskorras. Vajadust tagada selline tasakaal isikuandmete kaitse õiguse ja muude selles õiguskorras tunnustatud põhiõiguste vahel on liidu seadusandja rõhutanud määruses füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta¹⁰, mille vaste on määrus, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes.

Üldkohus järeldas sellest, et ei saanud lubada, et parlament võiks paluda hagejal esitada tõhusalt ja tegelikult oma seisukoht registreeritud assistendi toimikus sisalduvate tõendite kohta, kui need seal on, võimaldamata tal nende tõenditega tutvuda, olles kaalunud ühelt poolt selle registreeritud assistendi huvi, et teda puudutavaid andmeid ei edastataks kolmandatele isikutele, ja teiselt poolt hageja huvi esitada tõhusalt ja tegelikult oma seisukohad tema suhtes algatatud tagasinõudmismenetluses.

Mis puutus põhjusesse, et nende andmete edastamine on vastuolus Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade sätetega teenistujate ja ametnike isikutoimikute kohta,¹¹ mis on kohaldatavad parlamendiliikmete assistentidele, siis tões Üldkohus, et asjaomaste dokumentide konfidentsiaalsusele ei saanud tugineda hageja suhtes, kes pealegi on registreeritud assistendi ülemusena teatud asjaomaste dokumentide koostaja, selles ulatuses, mis on vajalik, et hageja saaks teostada oma õigust olla ära kuulatud.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT 2018, L 295, lk 39).

⁸ Määruse 2018/1725 artikli 9 lõike 1 punkti a tähenduses.

⁹ Määruse 2018/1725 artikli 9 lõike 1 punkti b tähenduses.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1) põhjendus 4.

¹¹ Muudetud redaktsioonis määruse nr 31 (EMÜ), 11 (Euratom), millega kehtestatakse Euroopa Majandusühenduse ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ametnike personalieeskirjad ja muude teenistujate teenistustingimused, artikkel 26.

Viimaseks ja kolmandaks lükkas Üldkohus tagasi põhjused, mille parlament esitas, et jätta rahuldamata hageja taotlus, mis puudutab 7. märtsi 2019. aasta kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasja toimikut. Seoses asjaoluga, et Üldkohus andis registreeritud assistendile anonüümsuse menetluses, milles tehti nimetatud kohtuotsus, meenutas Üldkohus, et anonüümsuse eesmärk on jätta avaldamata poolte või nende teiste isikute nimed, keda on mainitud asjaomases menetluses või ka andmed kohtuasjaga seotud dokumentides, millele üldsusel on juurdepääs. Seevastu ei puuduta Üldkohtu antud anonüümsus selle menetluse toimikusse lisatud dokumentide konfidentsiaalsust väljaspool seda menetlust poolte ja kolmandate isikute vahelistes suhetes. Järelikult ei keelanud Üldkohtu otsus anonüümsuse kohta parlamendil hagejale edastada seoses 7. märtsi 2019. aasta kohtuotsusega vahetatud dokumente, mis võisid olla asjakohased hageja õiguse olla ära kuulatud kasutamiseks.